

Inhoudsopgave

Voorwoord	/ 11
Hoofdstuk Een De vloek van talent	/ 15
Hoofdstuk Twee Speurtocht naar een honkballer	/ 25
Hoofdstuk Drie Nieuwe inzichten	/ 51
Hoofdstuk Vier Het veld van onwetendheid	/ 69
Hoofdstuk Vijf Onze dagschotel: Jeremy Brown	/ 99
Hoofdstuk Zes De methode om een ongelijk spel te winnen	/ 119
Hoofdstuk Zeven Het gat van Giambi	/ 137
Hoofdstuk Acht Scott Hatteberg, de raapmachine	/ 159
Hoofdstuk Negen De handelspost	/ 181
Hoofdstuk Tien Anatomie van een ondergewaardeerde pitcher	/ 207
Hoofdstuk Elf De menselijke factor	/ 231
Hoofdstuk Twaalf De snelheid van een idee	/ 247
Epiloog De das	/ 263
Postscriptum Midden in de godsdienstoorlog van het honkbal	/ 269
Bijlage 1 Verklarende woordenlijst	/ 283
Bijlage 2 Een (zeer) beknopte uitleg van de honkbalregels	/ 289
Dankwoord	/ 293
Namenregister	/ 295

Recent bond in een zinkend schip uit Californië een van de passagiers een gordel met 80 kilo goud om zijn middel, waarmee hij later op de bodem werd aangetroffen. Hoe zat dat tijdens het zinken? Had hij het goud of had het goud hem?

John Ruskin, *Unto This Last*

In de originele tekst van *Moneyball* staan nogal wat honkbaltermen die in het Nederlands geen goede tegenhanger kennen. Om de lezer niet met omslachtige beschrijvingen op te zadelen is er in de Nederlandse vertaling van het boek voor gekozen die termen in het Engels te laten staan. Bij het eerste gebruik staat steeds een asterisk (*) die aangeeft dat de uitleg van die term voorkomt in de verklarende woordenlijst (bijlage 1) achter in dit boek. Bijlage 2 biedt een beknopte uitleg van de regels van het honkbal en de opbouw van een Amerikaans honkbalseizoen.

Voorwoord

Ik heb dit boek geschreven omdat ik verliefd werd op een verhaal. Dat verhaal ging over een kleine groep ondergewaardeerde honkballers en bestuurders van honkbalclubs, die in veel gevallen waren afgewezen omdat ze ongeschikt zouden zijn voor het hoogste niveau maar niettemin onderdeel waren van een van de meest succesvolle franchises in het professionele honkbal. Maar het idee voor het boek was er al, lang voordat ik een goede reden had om het te schrijven – voordat ik een verhaal had om verliefd op te worden. Het begon met een onschuldige vraag: hoe was het mogelijk dat een van de armste honkbalclubs, de Oakland Athletics, zo veel wedstrijden won?

Al meer dan tien jaar beweren de mensen die het professionele honkbal besturen dat de sport steeds minder een sportieve en steeds meer een financiële competitie aan het worden is. De kloof tussen arm en rijk is aanmerkelijk groter dan in andere professionele sporten en wordt steeds groter. Aan het begin van het seizoen 2002 betaalde het rijkste team, de New York Yankees, 126 miljoen dollar aan spelerssalarissen terwijl de twee armste teams, de Oakland Athletics en de Tampa Bay Devil Rays, nog niet eens een derde van dat bedrag uitgaven: ongeveer 40 miljoen dollar. Tien jaar daarvoor betaalde het rijkste team, de New York Mets, zijn spelers 44 miljoen dollar terwijl het team met de goedkoopste loonlijst, de Cleveland Indians, iets meer dan 8 miljoen dollar besteedde. Die verschillen houden in dat alleen rijke teams zich de beste spelers kunnen veroorloven. Een arm team kan zich alleen kneuzen permitteren en heeft geen schijn van kans op succes. Althans, zo zien en zagen de honkbalmensen het.

Ik was geneigd ze gelijk te geven. De mensen met het meeste geld winnen meestal. Maar als je keek naar wat er de afgelopen jaren daadwerkelijk was gebeurd, kwamen er vragen bij je op. De onderste plaats in elke divisie was vaak weggelegd voor teams – de Rangers, de Orioles, de Dodgers, de Mets – die kapitalen hadden uitgegeven om vervolgens spectaculair onderuit te gaan. Aan de andere kant van het spectrum zat Oakland. Als je de resultaten van de afgelopen seizoenen optelde, bleken de Oakland A's, ondanks de laagste of op een na laagste loonlijst in het professionele honkbal, in het reguliere seizoen meer wedstrijden te hebben gewonnen dan alle andere teams, behalve de Atlanta Braves. Ze hadden drie jaar achter elkaar de play-

offs gehaald en waren er in twee van die seizoenen zelfs bijna in geslaagd het rijkste team, de New York Yankees, uit te schakelen. Hoe hadden ze dat in vredesnaam voor elkaar gekregen? Want de Yankees waren uiteraard het meest flagrante voorbeeld van financieel determinisme. De Yankees begrepen wat heel New York lijkt te begrijpen: dat het geen schande is om succes te kopen. Die schaamteloosheid was misschien wel de reden dat ze beter waren dan al hun concurrenten.

Al in 1999 had Allan H. ('Bud') Selig, de Commissioner* van Major League Baseball, het succes van de Oakland A's 'een anomalie' genoemd. Dat was minder een verklaring dan een excuus om niet te hoeven nadenken over de vraag: hoe flikken ze dat? Wat is hun geheim? Want hoe kon het dat het op een na armste team in de sport oog in oog met steeds hoger wordende bergen geld zelfs maar een kans op succes had, laat staan het vermogen om in het reguliere seizoen meer wedstrijden te winnen dan 28 van de andere 29 ploegen? En in bredere zin: hoe was het mogelijk dat succes in het honkbal immuun was voor de pogingen van rijke mannen om het zich exclusief toe te eigenen? Dat waren de vragen die me intrigeerden en die ik in dit boek wil proberen te beantwoorden.

Dat antwoord begint met een voor de hand liggende observatie: het is in het beroepshonkbal nog altijd minder belangrijk hoeveel geld je hebt dan hoe slim je het uitgeeft. Toen ik de bazen van Oakland voor het eerst bezocht, had de ploeg net een seizoen achter de rug waarin ze 34 miljoen dollar hadden uitgegeven en een verbijsterende 102 wedstrijden hadden gewonnen. Het jaar daarvoor, 2002, hadden ze 26 miljoen dollar uitgegeven en 91 wedstrijden en hun divisie gewonnen. De in Manhattan wonende advocaat Doug Pappas, een vooraanstaande en onafhankelijke expert op het gebied van honkbal en geld, merkte op dat er een kwantificeerbaar verschil bestond tussen Oakland en alle andere honkbalclubs. Het minimum wat je aan een team van 25 man kon uitgeven, was 5 miljoen dollar plus nog eens 2 miljoen dollar voor spelers die op de blessurelijst staan en de rest van de uit veertig spelers bestaande selectie. Op grond van de grote rol die de factor geluk in een honkbalwedstrijd speelt en het relatief kleine verschil in kwaliteit tussen de meeste major league-spelers en eerstejaars spelers die bereid zijn voor het minimumloon te spelen, had Pappas becijferd dat een team van minimumloners altijd minimaal 49 van de 162 wedstrijden van het honkbalseizoen zou winnen. Hij definieerde financiële efficiency als de uitkomst op de vraag: hoeveel dollars betaalt een team voor elke overwinning boven die gegarandeerde 49 zeges? Hoeveel extra dollars geeft elk team uit per extra overwinning?

In de afgelopen drie seizoenen had iedere overwinning Oakland ongeveer een half miljoen dollar gekost. Het enige andere team dat onder het miljoen bleef, waren de Minnesota Twins, met 675.000 dollar per geboekte zege. Sommige schandalig rijke clubs – de Baltimore Orioles bijvoorbeeld, of de Texas Rangers – betaalden bijna 3 miljoen dollar voor elke overwinning, zes keer zo veel dus als Oakland. Oakland leek een andere sport te spelen dan de andere teams. In iedere normale industrie zouden de Oakland A's de meeste andere teams al opgekocht hebben en in een consortium zijn veranderd. Maar dit was honkbal, dus ze konden de rijkere teams alleen op het veld in verlegenheid brengen.

Aan de basis van het experiment in Oakland lag de bereidheid om over alle vaststaande zaken in het honkbal na te denken: hoe je de sport runt, hoe je de sport speelt, wie het meest geschikt is om de sport te spelen en waarom. Omdat hij begreep dat hij nooit zo veel zou kunnen uitgeven als bijvoorbeeld de Yankees, was Billy Beane, de general manager* van de A's, op zoek gegaan naar inefficiënte aspecten van de sport. In wezen zocht hij naar nieuwe honkbalkennis. In wat neerkwam op een systematisch wiskundig onderzoek van hun sport probeerde de leiding van Oakland alles te herzien, van de marktprijs van loopsnelheid tot het inherente verschil tussen de gemiddelde major league-speler en de beste spelers uit de Triple-A*. Zo kwamen ze aan hun koopjes. Veel van de spelers die door de A's werden geselecteerd of aangekocht, waren het slachtoffer geweest van diep in de tradities van het honkbal gewortelde, vaak onbewust toegepaste vooroordelen. Op grond van minutieus onderzoek bevrijdde Oakland die spelers van die vooroordelen en gaf hun de kans hun echte waarde te etaleren. En zo was het uitgerekend een honkbalteam dat een centrale rol speelde in een verhaal over de mogelijkheden – en begrenzingsen – van de rede in menselijke aangelegenheden. En het was uitgerekend honkbal dat liet zien hoe een niet-wetenschappelijke cultuur reageert (of niet in staat is om te reageren) op een wetenschappelijke aanpak.

Zoals ik al zei: ik werd verliefd op een verhaal. Dat verhaal gaat over profhonkbal en de mannen die die sport beoefenen. Centraal staat een man wiens leven door honkbal compleet op zijn kop werd gezet en die op wonderlijke wijze terugvloog. In een poging meer over die man en de revolutie die hij ontketende te weten te komen, bracht ik een paar dagen door met J.P. Ricciardi, de general manager van de Toronto Blue Jays. Ricciardi had in Oakland met Billy Beane samengewerkt en beleefde toen ik hem sprak veel plezier aan het afbreken van zijn nieuwe team om het in de geest van

de Oakland A's weer op te bouwen. Hij was aanvankelijk bespot, maar ten tijde van onze ontmoeting had hij het respect verworven van zelfs de meest sikkeneurige oude honkbaljournalisten. Tegen het einde van het seizoen 2002 was men in Toronto vooral bang dat Ricciardi het aanbod zou aannemen dat hij had gekregen om te werken voor de Boston Red Sox, een club die ook van plan was zichzelf opnieuw uit te vinden naar de gelijkenis van de Oakland A's.

Het was bij een wedstrijd van diezelfde Red Sox dat ik Ricciardi probeerde te verlokken tot een onbescheiden opmerking. Hij had me een paar maanden eerder verzekerd dat er een verpletterende discrepantie bestond tussen Billy Beane en alle andere generals managers in het honkbal. Hij had zijn ene hand zo hoog mogelijk in de lucht gestoken en de andere zo ver mogelijk omlaag gedaan en gezegd: 'Billy zit helemaal hier en de rest zit helemaal daar.' Nu vroeg ik Ricciardi, terwijl de Red Sox aan het verliezen waren van zijn kersverse Blue Jays, of hij niet stiekem dacht dat hij dit merkwaardige werk, het runnen van een honkbalteam, net zo goed beheerste als de man die hij in Oakland had achtergelaten. Hij lachte me ijskoud uit. Er kon geen twijfel over bestaan dat Billy de allerbeste was. De vraag was alleen hoe dat kwam.

Hoofdstuk Een

DE VLOEK VAN TALENT

Als de goden je willen vernietigen, noemen ze je eerst veelbelovend.
Cyril Connolly, *Enemies of Promise*

Eerst lieten ze je altijd rennen. Als scouts van de major league-teams een groep veelbelovende amateurspelers gingen testen, was loopsnelheid het eerste item op hun lijstje waar ze naar keken. De scouts hadden daadwerkelijk lijsten bij zich. De eigenschappen die ze bij jonge spelers wilden controleren, noemden ze 'tools'. Daar waren er vijf van: de spelers moesten kunnen rennen, gooien, velden, slaan voor een slaggemiddelde en de lange bal slaan. Een speler die kon rennen, had 'wheels'; een speler met een sterke arm had een 'hose'. Scouts spraken de taal van automonteurs. Als je ze hoorde praten, kon je zomaar denken dat het niet over jonge spelers ging, maar over sport-auto's.

Op een late lentedag in San Diego onderzochten een paar major league-teams de kwaliteiten van vijf veelbelovende spelers. Omdat het 1980 was, gebeurde dat in een sfeer die wat gespannener was dan in het verleden. De risico's bij het selecteren van honkballers waren recent drastisch gestegen. Een paar jaar eerder had een rechter professionele honkballers het recht op free agency* gegeven. Clubeigenaars maakten even pas op de plaats, waarna ze de spelers salarissen begonnen te betalen die de spot dreven met de eerder gehanteerde en door gezond verstand ingegeven ideeën over wat een honkballer zou moeten verdienen. In minder dan vier jaar werd het gemiddelde salaris van de spelers in de major league bijna verdriedubbeld, van 52.000 tot bijna 150.000 dollar per jaar. De nieuwe eigenaar van de New York Yankees, George Steinbrenner, was in 1973 10 miljoen dollar kwijt aan de salarissen voor zijn hele team; in 1975 betaalde hij 3,75 miljoen dollar aan Catfish Hunter, de eerste moderne free agent in de honkbalsport. Een paar jaar eerder maakte niemand zich druk over verkeerde beslissingen bij het selecteren van spelers. Maar wat ooit een vergissing van duizend dollar was geweest, kon een club nu een miljoen kosten.

Hoe dan ook, eerst lieten ze je altijd rennen. Vijf jonge mannen staan op

het gras van het verreveld te strekken en lopen zich warm: Darnell Coles. Cecil Espy. Erik Erickson. Garry Harris. Billy Beane. Het zijn eigenlijk nog jongens. Ze hebben allemaal een brief bij zich waarin hun moeders hun toestemming hebben gegeven om hier te zijn. Buiten hun geboorteplaatsen kent niemand hun namen, maar voor de scouts zijn ze al beroemdheden. Ze zullen alle vijf in de eerste ronde van de draft* gekozen worden en behoren tot pakweg de dertig meest getalenteerde spelers van het land. Ze komen uit de meest vruchtbare streek van het land: het zuiden van Californië. Ze zijn uitgenodigd op het honkbalveld van Herbert Hoover High in San Diego te verschijnen om de vraag te beantwoorden wie de beste onder de besten is.

Terwijl de jongens zich opwarmen, staat een groepje scouts op het gras van het binnenveld een praatje te maken. In het verreveld staat Pat Gillick, de general manager van de Toronto Blue Jays. Hij heeft een stopwatch in zijn hand. Om Gillick heen staan nog vijf of zes scouts, elk met hun eigen stopwatch. Een van de scouts loopt zestig passen en trekt met zijn voet een finishlijn. De jongens stellen zich op langs de foutlijn in het linksveld. Aan hun linkerkant staat de muur waartegen de befaamde Ted Williams in zijn schooltijd talloze tweehonkslagen sloeg. Herbert Hoover High is Williams' alma mater, maar daar hebben de vijf jongens geen boodschap aan. Ze merken niets van hun omgeving. Afgestompt. Ze zijn de afgelopen maanden door zo veel oude mannen zo grondig getest dat ze niet eens meer nadenken over waar ze hun trucje doen, of waarom. Ze voelen zich inmiddels meer als sportauto's die een proefritje maken dan als jonge spelers die zich komen laten testen. Paul Weaver, een scout van de Padres, is ook aanwezig. Het valt hem op hoe onaangedaan deze piepjonge spelers zijn. Weaver heeft wel talentjes in paniek zien raken als ze scouts van hun kwaliteiten moesten overtuigen. Mark McLemore, dezelfde Mark McLemore die later als buitenvelder van de Seattle Mariners 3 miljoen dollar per jaar zou verdienen, stond voor een van Weavers selectietrainingen op het veld te kotsen. Dat zal deze jongens niet overkomen. Daar zijn ze al te lang te goed voor.

Darnell Coles. Cecil Espy. Erik Erickson. Garry Harris. Billy Beane. Een van de scouts spreekt een ander aan en zegt: 'Ik gok op de drie donkere jongens [Coles, Espy, Harris]. Die vegen de vloer aan met die blanke jongens. En Espy veegt met iedereen de vloer aan, zelfs met Coles.' Coles is een sprinter die al een contract getekend heeft om American football te spelen. Hij heeft van UCLA een beurs gekregen om als wide receiver hun team te versterken. Zo snel is Espy dus: de scouts zijn er zeker van dat zelfs Coles hem niet kan bijbenen.

Gillick brengt zijn hand omlaag. Vijf geboren atleten komen omhoog en starten. Na een paar passen liggen ze op topsnelheid. In minder dan zeven seconden is de race voorbij. Billy Beane heeft gewonnen; hij heeft de vier anderen gedeclasseerd. Espy is tweede geworden met een achterstand van drie volle passen.

En hoe eenduidig die uitslag ook lijkt – wat kan een sprintje van nog geen 60 meter aan ambiguïteit opleveren? –, Gillick is in de war. Hij roept naar een van de scouts dat hij het parcours nog een keer moet lopen om er zeker van te zijn dat de jongens precies 60 yard hebben afgelegd. Dan vraagt hij de spelers terug te lopen naar de startlijn. Dat begrijpen de jongens niet; ze laten je altijd eerst rennen, maar ze laten je meestal maar één keer rennen. Ze vermoeden dat Gillick hun uithoudingsvermogen wil testen, maar dat is niet wat hem bezighoudt. Het hoort bij Gillicks werk om te geloven wat hij ziet en niet te geloven wat hij niet ziet. Maar nu kan hij niet geloven wat hij net gezien heeft. Om te beginnen wil hij er niet aan dat Billy Beane in een eerlijke race gewonnen heeft van Cecil Espy en Darnell Coles. Hij gelooft al evenmin wat zijn stopwatch hem vertelt. Daar staat 6,4 seconden te lezen; een tijd die je van een sprinter verwacht, niet van zo'n uit de kluiten gewassen joch als Beane.

Zonder precies te begrijpen waarom het van ze gevraagd wordt, lopen de jongens terug naar de startlijn. De herkansing geeft dezelfde uitkomst. 'Billy maakte gehakt van ze', zegt Paul Weaver.

Als jonge man kon Billy Beane iedereen in elke sport verslaan. Hij was van nature zo veel beter dan iedereen tegen wie hij het opnam dat het wel eens leek alsof hij een andere, minder lastige tak van sport beoefende dan zijn tegenstanders. In zijn tweede jaar op high school was Billy quarterback van het footballteam en topscorer van de basketbalploeg. Het was alsof hij de talenten al in zichzelf aantrof voordat zijn lichaam in staat was er iets mee te doen: hij kon al een basketbal dunken voordat zijn handen groot genoeg waren om de bal met een hand mee te nemen.

Billy's vader, zelf geen begenadigd atleet, had zijn zoon met behulp van handleidingen leren honkballen. Als beroeps in de marine was hij soms negen maanden aan een stuk op zee. Als hij thuis was, in het door de marine geregelde familiehuus, wilde hij zijn zoon graag iets leren. De keuze viel op pitchen: dat kon je leren door erover te lezen en het vervolgens te doen. Ongeacht het seizoen en het weer nam hij zijn zoon en zijn honkbalboeken vol ezelsoren mee naar lege little league-veldjes. Het ging er tijdens die sessies

serieus aan toe. Billy's vader was een perfectionist, die de werpoefeningen met militaire precisie en de intensiteit van een boot camp begeleidde.

Toch vond Billy zichzelf een geluksvogel. Hij wilde elke dag honkballen en kon erop vertrouwen dat zijn vader dagelijks met hem wilde spelen.

Op zijn veertiende stak Billy 15 centimeter boven zijn vader uit. Hij deed dingen die in diens boeken niet beschreven stonden. In zijn eerste jaar op high school liet zijn coach hem tegen de protesten van de oudere spelers in pitchen in de laatste wedstrijd van het seizoen. Hij kreeg geen punten tegen, stuurde tien man met drie slag naar de kant en sloeg twee honkslagen in vier slagbeurten*. In zijn tweede jaar, toen hij vijftien was, haalde hij in een van de zwaarste high school-divisies van het land een slaggemiddelde* van meer dan .500. Toen hij aan zijn derde jaar begon, was hij 1 meter 95 en woog hij 82 kilo. Bij al zijn wedstrijden verschenen zwermen scouts van de major league-teams. Ze zagen hem opnieuw een slaggemiddelde van boven de .500 halen. In de eerste wedstrijd nadat de scouts hem hadden opgemerkt, liet hij als pitcher maar twee honkslagen toe; als slagman stal hij vier honken en sloeg hij drie driehonkslagen. Tweeëntwintig jaar later waren die driehonkslagen in zijn leeftijdscategorie nog altijd een Californisch record, maar veel mensen konden zich vooral herinneren hoe Billy ze geslagen had. Er stonden die dag geen hekken in het stadion; het veld was een eindeloze hete toendra in een voorstad van San Diego. Nadat Billy zijn eerste driehonkslag over de hoofden van de verrevelders van de tegenstander had geslagen, gingen die verrevelders de tweede keer dat hij aan slag kwam dieper staan. Toen hij de bal een tweede keer over hun hoofden had geslagen, gingen ze nog verder achteruit. Ze stonden nu ongeveer op de plek waar bij een stadion van een major league-club de parkeerplaats zou liggen. Niettemin sloeg Billy de bal voor de derde keer over hen heen. Het publiek moest er smakelijk om lachen. Zo ging het met Billy bij alle sporten, maar vooral bij honkbal: als je met je ogen knipperde, kon je iets missen wat je nooit meer zou zien.

Hij wakkerde sterke gevoelens aan in de oudere mannen die betaald werden om zich voor te stellen wat voor honkballers die jonge kerels zouden worden. Dat joch had een lichaam om van te dromen. Kaarsrecht en mager, maar niet zo mager dat je je niet kon voorstellen dat er later vlees op zijn botten zou komen. En dat gezicht! Onder een woeste haardos bezat hij de scherpe gelaatstrekken waar de scouts dol op waren. Sommige scouts geloofden nog altijd dat je aan de structuur van het gezicht van een jonge man zowel zijn karakter als zijn toekomst in het professionele honkbal kon aflezen. 'Hij heeft een goeie kop', zeiden ze dan. Billy had een goeie kop.